Gemeente Gorinchem

Raadsvoorstel: Z/23/762384/D-993302
Onderwerp: **Beleidskaders Warmteprogramma**

Datum: 16 september 2025
Portefeuillehouder: Mark de Boer
I&O: 11 september 2025
B&A / Raadsvergadering: 2/ 16 oktober 2025
Opsteller: Team Stadsontwikkeling
Geeft voorstel begrotingswijziging: /Nee

Onderwerp:
Beleidskaders Warmteprogramma
Voorstel:
Wij stellen u voor: 1. De Beleidskaders voor het Warmteprogramma (D-993339) vast te stellen
Aanleiding:
De gemeente Gorinchem zet maximaal in op de warmtetransitie. Dat is nodig, want het Rijk stelt tot in ieder geval 2030 ruime financiële middelen beschikbaar. Door nu mee te gaan in deze rijksmiddelen, zorgen we dat inwoners optimaal worden ondersteund bij de overstap naar aardgasvrij wonen. Zij hoeven zo niet alle lasten zelf te dragen en profiteren direct van lagere energielasten en een comfortabeler huis. Volgens het landelijke *Klimaatakkoord* (juni 2019) hebben gemeenten de regie in de warmtetransitie. In onze *Transitievisie Warmte* (TVW) staat hoe we tot 2050 stapsgewijs een aardgasvrij Gorinchem realiseren. Daarbij is onderzocht welke warmteoplossing per gebied het meest geschikt is. De gemeenteraad stelde de TVW vast in september 2021 (Z/20/695930). Op basis daarvan werken we aan concrete plannen en projecten. Grote landelijk veranderingen in de energietransitie zijn in gang gezet en krijgen de komende jaren verder vorm. Het is daarom belangrijk dat we onze inwoners hierop zo goed mogelijk voorbereiden. Vooral inwoners met slecht geïsoleerde woningen en een gasinstallatie zijn extra kwetsbaar voor stijgende energieprijzen. Juist voor hen zijn de beschikbare subsidies en ondersteuningsmogelijkheden van groot belang. We benaderen inwoners actief met onafhankelijk advies, waar nodig op maat, en wijzen hen op subsidies en regelingen. Daarnaast maken we gebruik van collectieve oplossingen, zoals het warmtenet, om de overstap naar duurzame warmte zo laagdrempelig mogelijk te maken. Alles wat we nu doen draagt eraan bij dat inwoners minder aardgas gebruiken en daarmee minder kwetsbaar zijn voor hoge gasprijzen. Meer hierover leest u in onder de kop beleidskaders, verderop in dit voorstel. **Uitvoeringsprogramma Energietransitie Woningen** Om de warmtetransitie in Gorinchem uit te voeren is op 1 oktober 2023 het Uitvoeringsprogramma Energietransitie Woningen gepresenteerd (Z/23/762384). Dit programma bevat de uitgangspunten die de gemeente hiervoor gebruikt. Vanuit een jaarlijkse evaluatie wordt het uitvoeringsplan voor het komend jaar vastgesteld. In het uitvoeringsplan wordt vanuit de volgende sporen gewerkt: • Generieke aanpak voor alle inwoners • Wijkuitvoeringsplannen • Aanpak tegen energiearmoede Binnen het uitvoeringsprogramma werken we aan een betaalbare energietransitie voor alle inwoners.

Stadhuisplein 1
Postbus 108
4200AC Gorinchem
T 140183
F 0183-630540
E gemeente@gorinchem.nl
I www.gorinchem.nl

Huidige status warmtetransitie Gorinchem

Vanuit de drie sporen zijn de afgelopen jaren verschillende projecten gestart. Er zijn acties geweest om energie te besparen, zoals isolatieacties en de hulp van de FIXbrigade. Naast het besparen van energie, wordt er in de Gildenwijk een duurzaam warmtenet aangelegd. Eind 2025 is fase 1 grotendeels klaar: ongeveer 1.000 sociale huurwoningen en het stadhuis zijn dan aangesloten. De voorbereiding voor de uitrol van fase 2 is in volle gang, waarbij nog eens 2.300 woningen worden aangesloten. Verdere uitbreiding in de stad wordt onderzocht. Er zijn gesprekken met verschillende partijen over bestaande en nieuwe woningen. Nu is ongeveer 17% van de woningen in Gorinchem aardgasvrij. In 2030 is dit ongeveer 35%. Dit percentage wordt gehaald met woningen die op het warmtenet worden aangesloten en nieuwbouw die er plaatsvindt. Het landelijke doel is 1.5 miljoen aardgasvrije woningen in 2030, wat ongeveer 18% is. Dit is een tussenstap naar het doel, om in 2050 alle woningen aardgasvrij te hebben.

Nieuwe Wetgeving

Er wordt landelijk nieuwe wetgeving ontwikkeld voor de warmtetransitie. Deze wetgeving heeft ook impact op de uitvoering in Gorinchem. Naar verwachting worden de nieuwe wetten in 2026 van kracht. Dit zijn de Wet collectieve warmte (Wcw) en de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw). De datum van inwerkingtreding kan als gevolg van ontwikkelingen in het wetgevingstraject nog veranderen. Hieronder staan de wetten toegelicht.

Wet collectieve warmte (Wcw)

Deze wet helpt bij het verduurzamen van gebouwen door collectieve warmtesystemen te stimuleren. Gemeenten krijgen de regie en wijzen warmtebedrijven aan binnen bepaalde warmtekavels. Daarnaast wordt de prijs van warmte stapsgewijs losgekoppeld van de gasprijs en komt er een kostprijs-plus model. Hiermee wordt gegarandeerd dat de prijs die inwoners betalen voor hun warmte, betaalbaar blijft. Ook moeten warmtebedrijven voor ten minste 50% in publieke handen zijn. In Gorinchem is het warmtenet volledig in publieke handen, waarmee aan deze voorwaarde wordt voldaan.

Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw)

Het Rijk werkt aan de Wgiw om gemeenten te helpen bij het uitvoeren van de warmtetransitie. De wet geeft gemeenten meer bevoegdheden voor de wijk- of gebiedsgerichte aanpak. De wet zorgt voor een juridische basis voor regels over verduurzaming van gebouwen. Als de Wgiw ingaat, worden regels toegevoegd aan de Omgevingswet en wordt de Transitievisie warmte omgezet in een warmteprogramma. De voornaamste onderdelen van de Wgiw zijn het warmteprogramma en de aanwijsbevoegdheid.

Warmteprogramma

In het warmteprogramma, dat valt onder het uitvoeringsprogramma energietransitie woningen, staat hoe de gemeente de gebouwde omgeving gaat isoleren en aardgasvrij maken. Er staat in welke wijken en buurten van het aardgas gaan en hoe dat gebeurt. Gemeenten hebben eerder een Transitievisie warmte gemaakt. Het warmteprogramma vervangt deze visie. Het warmteprogramma is een bevoegdheid van het college van burgemeester en wethouders.

Aanwijsbevoegdheid

Een ander onderdeel van de Wgiw is de aanwijsbevoegdheid. Hiermee kan de gemeente na goedkeuring door de gemeenteraad, gebieden aanwijzen waar de levering van aardgas na ongeveer 8 jaar stopt. Bewoners stappen binnen die termijn over op een duurzame warmteoplossing. Om dit te kunnen doen, moet het warmteprogramma voldoen aan bepaalde voorwaarden. De bevoegdheid helpt om de warmtetransitie te versnellen, bij het voorkomen van onnodige kosten en houdt de overgang naar duurzame verwarming voor bewoners betaalbaar.

Warmteprogramma Gorinchem

In het warmteprogramma staat hoe Gorinchem stap voor stap aardgasvrij wordt. Per wijk of gebied wordt een voorkeursoplossing gekozen voor verwarming. De voorkeursoplossing wordt bepaald aan de hand van de nationale kosten, wat niet gelijk hoeft te zijn aan de eindgebruikerskosten voor een woning.

Binnen de nationale kosten wordt gekeken naar de kosten die door de hele keten in Nederland gemaakt moeten worden. Dit gaat over de kosten die zowel de overheid als de eindgebruiker maakt. Hierbij gaat het onder andere om de kosten van een warmtebron, een verzwaard elektriciteitsnet, de isolatie van een woning en een laag temperatuur afgiftesysteem. De nationale kosten zijn bij uitstek geschikt om gemeentelijke plannen op te stellen, en een beeld te krijgen van welke warmteoplossingen de voorkeur hebben. Vervolgens zal er per warmteoplossing gekeken en berekend moeten worden of dit technisch en financieel haalbaar is.

Bij de eindgebruikerskosten, gaat het om de totale kosten die bewoners en pandeigenaren maken voor het overschakelen van aardgas naar een duurzame warmtevoorziening in hun woning of pand. Deze kosten omvatten zowel eenmalige investeringen, zoals de aanschaf van een warmtepomp en isolatiemaatregelen, als doorlopende kosten, waaronder energieverbruik en onderhoud. Of dit uiteindelijk de kosten zijn die een eindgebruiker betaalt, hangt af van de persoonlijke situatie van een inwoner, zoals de status van de woning en of je woningeigenaar bent.

In verschillende gebieden in Gorinchem, heeft het warmtenet de laagste nationale kosten. Daarnaast zijn voor veel bewoners, waarvan de woning is aangesloten, de individuele maandlasten voor het verwarmen van hun woning lager (bij hetzelfde gebruik). Deze lagere kosten worden gegarandeerd door de warmteleverancier en in de landelijke wetgeving geborgd.
In een warmtenet gebied, hebben inwoners de keuze tussen een collectieve of een individuele oplossing.
Niet in alle gebieden is een warmtenet de beste keuze of beschikbaar. Hier heeft de inwoner de mogelijkheid om te kiezen voor een individuele oplossing of waar mogelijk een klein collectief systeem.

Samen met Stedin, Waterschap Rivierenland, Poort6 en HVC werkt de gemeente aan het warmteprogramma. De gemeenteraad wordt via dit raadsvoorstel gevraagd om de beleidskaders vast te stellen, zodat deze gebruikt kunnen worden bij de uitwerking hiervan. Eind 2025 hopen we het warmteprogramma door het college van burgemeester en wethouders vast te stellen.

Beleidskaders
Om tot een breed gedragen aanpak te komen, willen wij de gemeenteraad de beleidskaders vast laten stellen. Vanuit deze kaders kan het college van burgemeester en wethouders het warmteprogramma uitvoeren.
Eerder zijn voor de TVW diverse uitgangspunten vastgesteld. Deze vormen de basis voor de beleidskaders binnen het warmteprogramma. Als gevolg van landelijke ontwikkelingen zijn er kaders toegevoegd, die tijdens de I&O zijn toegelicht..

Kaders overgenomen vanuit de Transitievisie Warmte:

- Haalbaar en betaalbaar,
- Isolatie en inzet van duurzame bronnen,
- Transparante besluitvorming samen met bewoners en bedrijven,
- Iedereen moet mee kunnen doen,
- Koppelkansen,
- Initiatief en innovatie,
- Gezondheid en milieu.

Drie nieuwe kaders warmteprogramma:

1. *De warmteoplossing wordt bepaald volgens de Gorcumse warmteladder*

Om te bepalen welke warmtebron het beste is bij een projectontwikkeling, is de Gorcumse warmteladder gemaakt. Deze ladder laat zien welke warmtebronnen het meest wenselijk zijn. De ladder is gebaseerd op een voorbeeld van de Provincie Zuid-Holland, de warmtebronnen zijn gekozen op basis van:

- De temperatuur die geleverd kan worden
- De mogelijkheid voor een collectief systeem
- Het aantal woningen dat ermee verwarmd kan worden
- De beschikbaarheid in Gorinchem

Er is een overzicht gemaakt van de nu bekende en mogelijk beschikbare warmtebronnen in Gorinchem. De warmteladder is een leidraad en wordt gebruikt bij projectontwikkelingen of grote renovaties het gesprek aan te gaan over de beste warmteoplossing. De warmteladder is een logische prioritering van warmtebronnen binnen de gemeente. De uiteindelijke keuze is van meerdere factoren afhankelijk.

2. *Inzet Aanwijsbevoegdheid*

Om de aanwijsbevoegdheid te kunnen gebruiken, moet de gemeente aan bepaalde voorwaarden voldoen, die we in het warmteprogramma vastleggen. Vanuit de Wgiw zijn er landelijke voorwaarden opgesteld, die te vinden zijn in het bijgevoegde document. De gemeente stelt één extra lokale voorwaarde voor:

75% van een geselecteerd gebied moet aardgasvrij zijn

- Op het moment dat 75% van de woningen aardgasvrij is, is het verhoudingsgewijs duur om het gasnet te behouden. De vaste kosten voor de laatste gebruikers worden steeds hoger. Met de aanwijsbevoegdheid krijgen zij duidelijkheid en is er een betaalbaar alternatief voorhanden bij het overstappen naar een duurzame oplossing. Met name in de Gildenwijk en Hoog Dalem is dit kader van belang, aangezien een groot deel van deze wijken al aardgasvrij verwarmd wordt. In de Gildenwijk is de mogelijkheid aanwezig om over te stappen op een duurzaam warmtenet.

Als aan de landelijke en lokale voorwaarden is voldaan, kan de gemeente besluiten om de aanwijsbevoegdheid te gebruiken. Dit is een raadsbevoegdheid.

3. *Energieprogrammering*

Ook in Gorinchem is er netcongestie: het elektriciteitsnet raakt vol. De keuze voor een warmtebron heeft hier invloed op. In wijken met individuele warmtepompen wordt het elektriciteitsnet zwaarder belast dan in wijken met een collectief warmtenet. Daarom houdt de gemeente hier rekening mee bij de keuze voor een duurzame warmtebron.

Beoogd effect:

Het beoogde effect van dit voorstel bestaat uit twee onderdelen:

- Het gewenste effect van het warmteprogramma
- Het gewenste effect van de beleidskaders

Het gewenste effect van het warmteprogramma

De gebouwde omgeving stapsgewijs van het aardgas af te halen

Het warmteprogramma heeft als doel om de klimaatdoelen uit het Klimaatakkoord te behalen. In 2050 moeten alle gebouwen in Gorinchem van het aardgas af zijn en duurzaam verwarmd worden.

Nadere richting te geven aan de uitvoering van de warmtetransitie in Gorinchem

Het warmteprogramma laat per wijk of gebied zien welke warmteoplossing het meest geschikt is. Zo krijgen inwoners duidelijkheid over hun mogelijkheden. Ook staat erin op welke wijken de gemeente zich de komende jaren gaat richten om bewoners te ondersteunen om hun woning aardgasvrij te maken.

Het gewenste effect van de beleidskaders

Transparantie en consistentie te waarborgen in besluitvorming

Met de beleidskaders wordt de raad in staat gesteld om richting te geven aan het programma, dat verder door het college wordt opgesteld.

Draagvlak te creëren bij inwoners en andere belanghebbenden

Als de beleidskaders zijn vastgesteld, weten inwoners en andere betrokkenen wat ze kunnen verwachten. Dit geeft inwoners inzicht om keuzes te kunnen maken over het aardgasvrij maken van hun woning.

Argumenten:

1.1 De beleidskaders helpen keuzes te onderbouwen binnen het warmteprogramma

Om het warmteprogramma uit te voeren, moeten er beleidskeuzes gemaakt worden. Om deze keuzes te onderbouwen is het belangrijk om kaders te hebben die richting geven. Door deze kaders vast te stellen kan de gemeente de keuzes in het programma onderbouwen.

1.2 Het zorgt voor versnelling in de warmtetransitie

Duidelijke regels helpen de politiek en inwoners om keuzes te maken richting een toekomst zonder aardgas. Inwoners zijn hierdoor minder afhankelijk van fossiele brandstoffen en hebben daardoor minder last van prijsschommelingen en andere geopolitieke afhankelijkheden. Door de warmtetransitie te versnellen, kunnen we steeds grotere (vaak kwetsbare) groepen beter en eerder beschermen. Door nu zoveel mogelijk bewoners te helpen met praktisch en financiële ondersteuning maken we optimaal gebruik van de beschikbare financiële middelen van het Rijk (zonder deze te hoeven terugbetalen).

1.3 De beleidskaders zijn samen met betrokken stakeholders opgesteld

De beleidskaders zijn opgesteld samen met Stedin, Waterschap Rivierenland, Poort6 en HVC. Deze organisaties werken al langer mee aan de warmtetransitie in Gorinchem. De kaders geven de stakeholders richting en houvast in de keuzes die ook zij moeten maken. Door met hen te overleggen worden de kaders breed gedragen.

1.4 We zorgen voor een warmteprogramma dat gedragen wordt door zowel het college van B&W als de gemeenteraad

Het vaststellen van het warmteprogramma is een bevoegdheid van het college van B&W. Een volgende stap is een wijkuitvoeringsplan. Dit valt onder het omgevingsplan, wat een bevoegdheid is van de gemeenteraad. Door de beleidskaders vast te stellen wordt de gemeenteraad vanaf het begin op de hoogte gebracht en gevraagd om mee te denken, zodat er draagvlak is voor het wijkuitvoeringsplan, waarin ook de aanwijsbevoegdheid kan worden gebruikt.

1.5 De gemeente is wettelijk verplicht om een warmteprogramma op te stellen voor eind 2026

De verwachting is dat in 2026 de Wgiw van kracht wordt. In deze wet staat dat gemeenten verplicht zijn om vóór eind 2026 hun Transitievisie warmte te vernieuwen. Door nu beleidskaders vast te stellen, heeft de gemeente voldoende tijd beschikbaar om het programma op te stellen, zodat het tijdig opgeleverd kan worden.

1.6 Door de beleidskaders vast te stellen heeft de gemeente de mogelijkheid om de aanwijsbevoegdheid in te zetten.

Om de aanwijsbevoegdheid in te zetten moeten de kaders hiervoor opgenomen zijn in het warmteprogramma. Als dat nu niet gebeurt, is de volgende mogelijkheid over vijf jaar bij de actualisatie van het warmteprogramma. Om de mogelijkheid voor het inzetten van de aanwijsbevoegdheid open te houden worden de kaders opgenomen. De gemeenteraad beslist later of het instrument echt wordt ingezet, via een wijkuitvoeringsplan onder de Omgevingswet.

1.7 Geopolitieke gebeurtenissen hebben invloed op de energieprijzen.
De prijs van energie kan veranderen door gebeurtenissen in andere landen. Dat zagen we bijvoorbeeld bij de oorlog tussen Rusland en Oekraïne. Als we zelf warmte opwekken in Gorinchem, hoeven we minder energie te kopen uit andere landen. Dat maakt de energieprijzen stabieler.

1.8 Zonder beleidskaders heeft de gemeente minder controle
Met beleidskaders kan de gemeente sturen op de warmtetransitie in Gorinchem. Zo houden we de regie en kunnen we keuzes maken die passen bij de stad en de inwoners.

Risico's:

1.1 Landelijke wetgeving heeft invloed op de kaders

Sommige beleidskaders zijn een gevolg van wetgeving vanuit de Rijksoverheid. Momenteel zijn de Wgiw en de Wcw nog niet actief, waardoor er nog geen wettelijke onderbouwing is voor bijvoorbeeld de aanwijsbevoegdheid. Als gemeente houden wij deze ontwikkelingen in de gaten.

Financiën:

Het warmteprogramma is een onderdeel van het Uitvoeringsprogramma energietransitie woningen. Jaarlijks wordt voor hier een uitvoeringsplan voor gemaakt, waarbij budget wordt vrijgemaakt vanuit de Reserve Duurzaamheid. Het opstellen van het warmteprogramma is opgenomen in het uitvoeringsplan voor 2025, waardoor de dekking voor dit plan geborgd is en er geen aanvullende middelen benodigd zijn.

Participatie:

Om te komen tot het warmteprogramma heeft de gemeente op verschillende manieren geparticipeerd met inwoners van Gorinchem. Hieronder staan de acties die zijn uitgevoerd.

Isolatieacties Gorinchem

Om inwoners te motiveren om mee te doen aan de isolatieacties, heeft iedereen die hiervoor in aanmerking komt een brief gekregen. Ook zijn medewerkers van de gemeente met energiecoaches van Het Nieuwe Wonen langs de deuren gegaan. Ze vroegen inwoners of ze mee wilden doen en hoe ver ze waren met het isoleren van hun woning. Veel inwoners bleken al bezig te zijn met energiebesparing. In de Binnenstad zijn veel complexe situaties qua isolatie, aangezien het aanpassen van de constructies van oudere gebouwen vaak duur of ingewikkeld is. Vanuit de gesprekken namen we wensen, bedenkingen, kansen en hindernissen mee als input voor het warmteprogramma.

Burgerpeiling

Iedere twee jaar wordt een burgerpeiling georganiseerd vanuit de gemeente waarbij vragen worden gesteld over verschillende onderwerpen binnen de gemeente. Ook worden hier vragen gesteld over duurzaamheid. Er wordt bijvoorbeeld gevraagd of mensen hun woning hebben geïsoleerd en of ze willen verwarmen met een warmtepomp of warmtenet. De resultaten van dit onderzoek worden meegenomen in het beleid.

Bewonersavond Aardgasvrij
Op woensdag 3 september 2025 is een bewonersavond georganiseerd over het aardgasvrij maken van Gorinchem. Tijdens deze avond is er waardevolle informatie van een 50-tal inwoners opgehaald, over waar behoeftes van inwoners liggen en wat de zorgen zijn. Inwoners geven aan graag een concreet perspectief over de Binnenstad te krijgen, maken zich zorgen over de kosten en zijn over het algemeen positief over het warmtenet en de duidelijkheid die geboden wordt. Daarnaast zijn er contacten met inwoners en VvE's opgedaan, waarbij vanuit de gemeente maatwerk wordt toegepast om de inwoners verder te helpen bij het isoleren of het aardgasvrij maken van de woning(en).
Communicatie:
We nemen inwoners en stakeholders stap voor stap mee in de plannen voor een toekomstbestendige en aardgasvrije stad. Hiervoor gebruiken we de vaste gemeentelijke kanalen, waaronder de gemeentepagina in De Stad Gorinchem, de website gorinchem.nl/duurzaam en social media. Informatie wordt afgestemd op de beleefwereld van inwoners en geformuleerd in begrijpelijke taal, met concrete voorbeelden en ervaringen van inwoners.
Duurzaamheid:
Het doel van het warmteprogramma is om een aardgasvrije gebouwde omgeving binnen Gorinchem te realiseren. Hierbij wordt de CO_2-uitstoot teruggedrongen, door op een duurzame manier te verwarmen, waardoor het bijdraagt aan de landelijke klimaatdoelstellingen.
Vervolgproces:
Om de beleidskaders vast te stellen vindt op 2 oktober 2025 een B&A plaats, waarna het raadsbesluit genomen kan worden. Wanneer de kaders zijn vastgesteld wordt het warmteprogramma verder uitgewerkt en wordt het eind 2025 vastgesteld door het college van B&W.
Bijlagen:
- Beleidskaders Warmteprogramma (D-993339) - Presentatie bewoners avond (D-993337)

Raadsbesluit

De gemeenteraad van Gorinchem,

Gelet op het raadsvoorstel van het college d.d. 23 september 2025
Gelet op de wettelijke bepalingen

Besluit:

1. De beleidskaders van het warmteprogramma vast te stellen.

Aldus besloten in de raadsvergadering van 16 oktober 2025

Griffier,
{{esl:Signer1:signature:size(200,50)}}

Voorzitter,
{{esl:Signer2:signature:size(200,50)}}